Print ISSN: 2645-5730
On LineISSN: 2645-6117

Researchon Information Science & Public Libraries

Determining the level of readiness of librarians and public libraries of Isfahan province in the face of COVID-19 Pandemic

Fatemeh Pourkhaghan
MSc in Knowledge and Information Science, University of Isfahan, Isfahan, Iran
E-mail: purkh49@gmail.com

Ahmad Shabani
Prof., Department of Knowledge and Information Science, University of Isfahan, Isfahan, Iran
E-mail: shabania@edu.ui.ac.ir

Saeed Rajaeepour
Associate Prof., Department of Educational Administration, University of Isfahan, Isfahan, Iran
E-mail: drsrajaeepour@gmail.com

Ghasem Movahedian
PhD in Knowledge and Information Science, Iran Public Libraries Foundation, Zanjan, Iran
E-mail: gh.movahedian@gmail.com

Abstract

Purpose: The widespread and surprising spread of the Covid-19 led to an unprecedented closure of public libraries, and this closure showed that public libraries have little preparation and anticipation to deal with and adapt to the special situation caused by the spread of the Covid-19 virus. The aim of this study is to determine the level of readiness of librarians and public libraries in Isfahan province in the face of COVID-19 disease.

Method: The current research is a cross-sectional, descriptive-survey study with an applied purpose that was carried out using the field method. The statistical population included all the librarians of the public libraries of Isfahan province in the year 1400 SH, numbering 357 people, from whom 185 librarians were selected as the research sample using a simple random sampling method. In order to collect people's views, a researcher-made questionnaire was used; The content validity of the questionnaire was confirmed by several experts in information and Knowledge science, and the construct validity was measured and confirmed by second-order factor analysis using Smart-PLS3 software; The questionnaire's reliability was measured using Cronbach's alpha, which was found to be 0.95. For data analysis, SPSS software (version 22) and descriptive statistics methods such as mean, and standard deviation, and inferential statistics tests such as variance analysis, one-way t-test, one-way variance analysis test, Duncan's post-hoc test and factor analysis were used.

Findings: The results showed that the level of preparedness of librarians and public libraries of Isfahan province in facing the COVID-19 disease with an average of 3.81 is significantly higher than the average, which is at an acceptable level and close to optimal. Preparedness for remote work with an average of 4.19 was the highest, and preparedness for job performance in cyberspace with an average of 3.36 was the lowest component of the readiness of librarians and public libraries of Isfahan province; There is no significant difference between respondents' perceptions in terms of gender, age, work experience, field of study, and organizational position. Furthermore, there is a significant difference between the perceptions of the respondents regarding the readiness of public libraries in Isfahan province in facing the COVID-19 disease according to their educational qualifications and marital status. Respondents with associate degrees, as well as married respondents, have evaluated the level of preparation of libraries at a higher level than other groups. It is suggested that administrators train librarians and strengthen information technology infrastructure to strengthen the performance of cyberspace. Libraries need to formulate appropriate policies in order to increase the level of preparedness while facing crisis and infectious diseases, these policies and rules should be determined in the form of general principles before the occurrence of the crisis and at the time of the beginning of the crisis, and in crucial times, they should be used by adding minor items.

Originality/value: The results of the current research are important due to the emergence of the COVID-19 virus and the small number of researches conducted in this field, and it can lead to a greater understanding of the level of preparedness of public libraries and librarians and help library managers to get the necessary preparations against the risks affecting the optimal service to the audience through making appropriate policies and plans.

Keywords: Public libraries, Librarians, Cyberspace, COVID-19 pandemic, Remote work, Isfahan province

Conflicts of Interest: None **Funding:** None

Citation: Pourkhaghan, F., Shabani, A., Rajaeepour, S. & Movahedian, GH. (2023). Determining the level of readiness of librarians and public libraries of Isfahan province in the face of COVID-19 Pandemic. *Research on Information Science and Public Libraries*, 29(3), 318-334.
Received 4 november 2022; **Received in revised form** 21 January 2023
Accepted 19 April 2023; **Published online** 2 October 2023

CC BY NC

Article Type: Research Article
© The author(s)
Publisher: Iran Public Libraries Foundation

شاپای چاپی: ۵۷۳۰-۲۶۴۵
شاپای الکترونیکی: ۶۱۱۷-۲۶۴۵
تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی

تعیین میزان آمادگی کتابخانه‌ها و کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با همه‌گیری کووید-۱۹

فاطمه پورخاقان
کارشناس‌ارشد، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه:purkh49@gmail.com
احمد شعبانی
استاد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: shabania@edu.ui.ac.ir
سعید رجایی‌پور
دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه:drsrajaeepour@gmail.com
قاسم موحدیان
دکتری، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، زنجان، ایران. رایانامه: gh.movahedian@gmail.com

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر، تعیین میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ است.

روش: پژوهش حاضر مطالعه‌ای توصیفی-پیمایشی با هدف کاربردی و ازلحاظ زمانی، مقطعی است و به روشِ میدانی انجام شده است. جامعهٔ آماری شامل کلیهٔ کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در سال ۱۴۰۰ (به تعداد ۳۵۷ نفر) بود که از میان آن‌ها، ۱۸۵ کتابدار با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به‌عنوان نمونه انتخاب شد. برای جمع‌آوری دیدگاه افراد، از پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته استفاده شد. روایی محتوایی پرسش‌نامه ازطریق نظرسنجی از متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی و روایی سازهٔ آن ازطریق تحلیل عاملی مرتبهٔ دوم و با استفاده از نرم‌افزار Smart-PLS3 سنجیده و تأیید شد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ با میانگین ۳/۸۱، به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط قرار دارد که در سطح قابل قبول و نزدیک به مطلوب است. آمادگی برای انجام دورکاری با میانگین ۴/۱۹، بالاترین، و آمادگی برای عملکرد شغلی در فضای مجازی با میانگین ۳/۳۶، پایین‌ترین رتبه در مؤلفه‌های میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان را تشکیل داد؛ بین ادراکات پاسخ‌گویان برحسب جنسیت، سن، سنوات خدمت، رشتهٔ تحصیلی، و پست سازمانی، تفاوتی معنادار یافت نشد. بااین‌حال، بین ادراکات پاسخ‌گویان دربارهٔ آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ برحسب مدرک تحصیلی و وضعیت تأهل، تفاوتی معنادار وجود دارد. پاسخ‌گویانِ دارای مدرک کاردانی و نیز پاسخ‌گویان متأهل میزان آمادگی کتابخانه‌ها را در سطح بالاتری نسبت به سایر گروه‌ها ارزیابی کرده‌اند. پیشنهاد می‌شود که مدیران به‌منظور تقویت عملکرد فضای مجازی، به آموزش کتابداران و تقویت زیرساخت‌های فناوری اطلاعات بپردازند. کتابخانه‌ها نیازمند تدوین سیاست‌های مناسب برای افزایش میزان آمادگی در مواجهه با بحران و بیماری‌های واگیردار هستند. این سیاست‌ها و ضوابط باید به‌صورت اصول کلی، قبل از وقوع و در زمان آغاز بحران، معین شده و در مواقع حساس با اضافه کردن موارد جزئی به کار گرفته شوند.

اصالت/ارزش: نتایج پژوهش حاضر به‌دلیل نوظهور بودن ویروس کووید-۱۹ و اندک بودن پژوهش‌های صورت‌گرفته در این حوزه، دارای اهمیت است و می‌تواند به شناخت بیشتر میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی و کتابداران منجر شود و به مدیران کتابخانه‌ها کمک کند تا با سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مناسب، آمادگی لازم را در برابر مخاطرات تأثیرگذار بر خدمت‌رسانی مطلوب به مخاطبان کسب کنند.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه‌های عمومی، کتابداران، فضای مجازی، کرونا، کووید-۱۹، دورکاری، استان اصفهان

استناد: پورخاقان، فاطمه؛ شعبانی، احمد؛ رجایی‌پور، سعید؛ و موحدیان، قاسم (۱۴۰۲). تعیین میزان آمادگی کتابخانه‌ها و کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با همه‌گیری کووید-۱۹. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۹(۳)، ۳۳۴-۳۱۸.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۱۳؛ **تاریخ بازنگری:** ۱۴۰۲/۰۱/۳۰
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۱۰؛ **تاریخ انتشار:** ۱۴۰۲/۰۷/۱۰
نوع مقاله: علمی پژوهشی
ناشر: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

CC BY NC
© نویسندگان

مقدمه

در جهانی که با بهره‌گیری از فناوری نوین سعی در کسب اطلاعات داشته و ارتقای سطح دانش توسط کشورهای مختلف روندی روبه‌رشـــد دارد، فراهم‌آوری اطلاعات مناسب و اطلاع‌رسانی ســـریع و به‌موقع، نوعی قدرت و توانایی محسوب می‌شود. اقتداری که به رشد فرهنگی- اجتماعی و در نتیجه رشد سیاسی-اقتصادی جوامع فعال در زمینهٔ گردش اطلاعات منجر می‌شود؛ توجه به ارتقای سطح آگاهی و دانش عمومی کلید و رمز پیشرفت محسوب می‌شود؛ ازاین‌رو، توجه به کتابخانه‌های عمومی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مراکز اطلاع‌رسانی، فرهنگی، آموزشی، سرگرمی و ایجاد ارتباط بین مردم و سازمان‌ها و نهادهای جامعه، دارای اهمیتی بسزا است (حسینی، ۱۳۹۲). یکی از زمینه‌های مهم توجه به کتابخانه‌های عمومی به عنوان فضاهای عمومی و قابل دسترس برای کلیهٔ اقشار، آمادگی کتابخانه‌ها در حوادث و بحران‌های عمومی است. ازجمله بحران‌های فراگیر در سال‌های اخیر که ساحت‌های مختلف زندگی اجتماعی بشر را تحت‌تأثیر قرار داد، بحران ناشی از شیوع گستردهٔ ویروس کووید-۱۹[1] در سطح جهان بود که بر کتابخانه‌های عمومی نیز به‌شدت تأثیر گذاشت.

در فضای محدود کتابخانه‌های عمومی، اغلب منابع، امکانات و تجهیزات ازجمله کتاب، مجله، رایانه، مبلمان، و اتاق استراحت در فضایی بسته به‌صورت اشتراکی استفاده می‌شود و این امر ممکن است حفظ فاصلهٔ فیزیکی اجتماعی را برای گشایش کتابخانه‌ها دشوار کند؛ ازاین‌رو، ممکن است کتابداران کتابخانه‌های عمومی عکس‌العمل‌های متفاوتی نسبت به این رویداد داشته باشند. براین‌اساس، ضروری است تا کتابخانه‌های عمومی آمادگی لازم برای مواجهه با این بحران و ارائهٔ مطلوب خدمات به کاربران خود را کسب کنند (طاهری، اشرفی ریزی، و سعیدی‌زاده، ۱۳۹۹).

یکی از آمادگی‌های لازم برای کتابخانه‌ها در بحران ناشی از شـــیوع ویروس کووید-۱۹، آمادگی دیجیتال است. کتابخانه‌های عمومی در همگامی و هم‌سویی با خدمات پیشرفتهٔ موجود و نیز سازگاری با شرایط بحران کنونی، نیازمند فعالیت و ارائهٔ خدمات به‌شکل الکترونیکی هستند. این کتابخانه‌ها به‌منظور فرایندهای کاری، حفظ و افزایش قدرت رقابت با سایر نهادهای ارائه‌کنندهٔ خدمات اطلاعاتی، پاسخ‌گویی مطلوب و مؤثر به نیازهای اطلاعاتی کاربران و تقویت موقعیت خود در چنین محیطی، لازم است برای کاربست فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و و بهینه‌سازی مناسب آن‌ها آماده باشند. بهره‌گیری مؤثر از فناوری اطلاعات و ارتباطات درصورتی ممکن است که بستر و زمینهٔ مناسبی برای پذیرش و به‌کارگیری ابزارهای آن فراهم شود (حنفی‌زاده، ۱۳۹۶).

با توجه به شیوع ویروس کووید-۱۹ و تعطیلی کتابخانه و ضرورت پاسخ‌گویی مجازی به نیاز مراجعان در کتابخانه‌های عمومی، لازم بود میزان آمادگی دانش کافی کتابداران در زمینهٔ ارائهٔ خدمات در فضاهای مجازی، داشتن مهارت‌های لازم در استفاده از ابزارهای فضای مجازی، نگرش کتابداران نسبت به فعالیت در فضای مجازی، و وجود زیرساخت‌های لازم در کتابخانه‌ها برای ارائهٔ خدمات به اعضا بررسی شود (گمرگی و بهزادی، ۱۳۹۸). تعطیلی کتابخانه‌ها نشان داد که کتابخانه‌های عمومی آمادگی و پیش‌بینی چندانی برای مقابله و تطبیق با وضعیت خاص ناشـــی از شیوع ویروس کووید-۱۹ نداشتند. ازاین‌رو، می‌توان میزان آمادگی کتابخانه‌ها را در دو مرحله مطرح کرد: مرحلهٔ اول که کتابخانه‌ها ناچار به تعطیلی خدمات حضوری شدند؛ و مرحلهٔ دوم که شروع به بررسی وضعیت جدید و آمادگی برای بازگشایی و ارائهٔ خدمات با شرایط خاص کردند.

هم‌زمان با گام دوم مبارزه با شیوع کووید-۱۹ و بازگشایی کتابخانه‌ها در کشور، رعایت مسائل و پروتکل‌های بهداشتی[2] در کلیهٔ سازمان‌ها ضرورت یافت. در کتابخانه‌های عمومی کشور نیز نیاز به رعایت پروتکل‌های بهداشتی بیش از پیش احساس می‌شد؛ زیرا به‌عنوان مکانی که عموم مردم مخاطب آن بوده و همه‌چیز در آن از طبقه‌بندی و نظم و ردهٔ خاصی پیروی می‌کند، می‌بایست در امر سازمانی و اداری نیز از نظام و الگوی خاص برای نظم امور اداری و بهداشت محیط پیروی می‌شد تا بیش از پیش در دستیابی به هدف خود یعنی جلب رضایت مراجعه‌کننده و استفاده از مناسب‌ترین اطلاعات

1. COVID-19
2. health protocols

در کمترین زمان یاری رساند (امینی و نوشین‌فرد، ۱۳۹۱). این امر نیازمند آگاهی کتابداران در رعایت مسائل بهداشتی برای جلوگیری از شیوع ویروس کووید-۱۹ بود.

درمجموع، به‌دلیل مواجههٔ ناگهانی با ویروس کووید-۱۹، کتابخانه‌های عمومی وارد مرحلهٔ جدیدی از ارائهٔ خدمات به کاربران خود شدند. به‌دلیل نوظهور بودن ویروس کووید-۱۹، پژوهش‌های بسیار اندکی در این حوزه وجود دارد. بنابراین با توجه به اهمیت موارد بیان‌شده، مطلوب است که پژوهشی با هدف تعیین میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای رویارویی با چالش‌های بیماری کووید-۱۹ انجام شود؛ پژوهش حاضر میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای رویارویی با چالش‌های بیماری کووید-۱۹ را مورد سنجش قرار می‌دهد.

شیوع گسترده و غافل‌گیرکنندهٔ ویروس کووید-۱۹ در سطح جهان از اوایل سال ۲۰۲۰ بود و ازاین‌رو پیشینهٔ پژوهشی خاصی قبل از آن قابل شناسایی نیست، اما پس‌از شیوع این ویروس، به‌یک‌باره در مرکز توجه همگان ازجمله مراکز دانشگاهی و پژوهشی قرار گرفت و پژوهشگران علم اطلاعات و دانش‌شناسی و کتابداران نیز از جنبه‌های متفاوت به این موضوع پرداختند. همچنین، پژوهش‌هایی نیز که به شرایط متفاوت کاری و فعالیت غیرحضوری کتابداران پرداخته‌اند می‌توانند به‌عنوان پیشینهٔ این پژوهش در نظر گرفته شوند، و ازآنجاکه تعطیلی کتابخانه‌ها و دورکاری از پیامدهای اصلی شیوع کووید-۱۹ برای کتابخانه‌ها بود، میزان آمادگی کتابداران برای فعالیت‌های دورکاری می‌تواند درخور توجه باشد.

اکبری بوررنگ، سادات موسوی و اعظمی (۱۳۹۵) دیدگاه مدیران و کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان کرمان نسبت به دورکاری را بررسی کردند. یافته‌های آنان نشان داد میزان آشنایی مدیران و کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان کرمان با دورکاری در حد بالایی است، و کتابخانه‌های مورد بررسی توانسته‌اند زمینهٔ دورکاری را در حد متوسط فراهم کنند.

شعبانی، رحیمی، رجایی‌پور و محمدی (۱۳۹۵) رابطهٔ تمایل به دورکاری و تعهد سازمانی در کتابداران دانشگاه‌های دولتی شهر اصفهان را بررسی کردند. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن بود که تعهد سازمانی با تمایل به دورکاری کتابداران دانشگاه‌های دولتی شهر اصفهان رابطه‌ای معنادار دارد، اما بین میانگین تمایل به دورکاری و هیچ‌یک از متغیرهای جمعیت‌شناختی تفاوتی معنادار وجود ندارد.

طاهری، اشرفی ریزی و سعیدی‌زاده (۱۳۹۹) با مروری تحلیلی بر راهنماها و اقدامات بین‌المللی، چالش‌ها و اقدامات کتابخانه‌های عمومی برای بازگشایی و ارائهٔ خدمات در زمان بحران کووید-۱۹ را بررسی کردند و در نهایت ۳۴۰ مؤلفه در سه طبقهٔ اصلی و هفت طبقهٔ فرعی را شناسایی کردند که سهٔ طبقهٔ اصلی شامل «اقدامات پیشگیرانه و بهداشتی در کتابخانه‌ها، توسعهٔ خدمات اطلاع‌رسانی در زمان بحران، و محدودیت‌ها و چالش‌ها در ارائهٔ خدمات کتابخانه‌ای در زمان بحران» بود.

میرافشار، شکوری و خسروی (۱۳۹۹) عوامل تأثیرگذار بر دورکاری کارکنان مشاغل و کسب‌وکارها در عصر کووید-۱۹ را بررسی کردند. طبق یافته‌های این پژوهش، عامل‌های اصلی رهبری، سخت‌افزار و شبکه، نرم‌افزار، یادگیری و توسعهٔ فردی، مدیریت هوشمند فعالیت‌ها، ارتباطات مؤثر، قوانین کار و حقوق و دستمزد از میان برخی متغیرهای دیگر به‌عنوان عامل‌های دربرگیرندهٔ دورکاری شناخته شدند. نتایج این پژوهش نشان داد بیشترین تأثیرگذاری عامل‌ها با میزان ۰/۵۷۸ متعلق به عامل رهبری است.

جعفری‌زاده مالمیری و فرجام (۱۳۹۹) تأثیر دورکاری هوشمند بر بهره‌وری سازمان در دوران پاندمی کووید-۱۹ را بررسی کردند. یافته‌های آن‌ها نشان داد رابطه‌ای مثبت و معنادار بین دورکاری هوشمند و بهره‌وری سازمان و همچنین بین دورکاری و انگیزه، تجربهٔ کاری و استفاده از فناوری اطلاعات وجود دارد.

میرحسینی، خودکار و فاتحی‌زاده (۱۴۰۰) وضعیت دورکاری در کتابخانه‌های عمومی در ایام پاندمی کووید-۱۹ را بررسی کردند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که کتابخانه‌های عمومی در ابتدا نقشی پررنگ در ارائهٔ خدمات قابل قبول به اعضا نداشتند، اما به‌مرور با آموزش مجازی کتابداران و همچنین ایجاد صفحهٔ شبکه مجازی کتابداران، خدمات فرهنگی تحت‌وب و انجام خدمات مجازی به رفع نیاز اطلاعاتی جامعه مخاطب اقدام کردند و با سازمان‌دهی مجدد نیروی انسانی، آموزش کتابداران و تدوین برخی بخش‌نامه‌ها توانستند اقداماتی قابل قبول به انجام رسانند.

زنگنه (۱۴۰۲) به ارائۀ الگویی برای مدیریت بحران کووید-۱۹ در کتابخانه‌های عمومی و بررسی آن پرداخت. الگوی پیشنهادی این پژوهش در سه مرحلۀ پیش از بحران، حین بحران، و پس‌از بحران طراحی شد، به‌گونه‌ای که در هر سه مرحله، عنصر اطلاعات نقش اول و بسیار مهمی را ایفا می‌کرد و الگوی مزبور قائل به آن بود که با کمک اطلاعات کافی و مدیریت درست آن می‌توان وضعیت بحرانی را تا حدودی زیاد کنترل کرد.

محمداسماعیل و دروگر (۱۴۰۱) به ارائۀ یک مدل خلق تاب‌آوری پویا در مقابله با بحران کرونا در میان کتابداران نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و بررسی آن پرداختند. در این پژوهش، به کمک تحلیل عامل اکتشافی، شبکه‌ای از مؤلفه‌های اولیۀ پژوهش شامل ۸ عامل مدیریت بحران، بازخورد مستمر، مدیریت دانش، سازش‌پذیری، سنجش عملکرد، رویکرد سازمانی، ایده‌پردازی، و نگرش استخراج شد که به گفتۀ پژوهشگران به نظر می‌رسد با تأکید بر آن‌ها می‌توان به ارائۀ مدلی برای رویارویی کتابداران با چالش‌های بحران‌های پیشِ رو پرداخت.

خواجه علی جهانتیغی و امیدخدا (۱۴۰۱) نیز خدمات مبتنی بر سلامت کتابخانه‌های عمومی ایران در بحران کرونا را بررسی کرده و ۱۴ خدمت کتابخانه‌ای مبتنی بر سلامت را شناسایی کردند. نتایج آن‌ها نشان داد که ارائۀ این خدمات در دوران پساکرونا می‌تواند راهگشای متولیان و مسئولان حوزۀ سلامت کشور و نظام اطلاع‌رسانی پزشکی کشور در راستای ارتقای سواد بهداشتی باشد.

لادن، هارونا و متیو[1] (۲۰۲۰) با بررسی اخبار همه‌گیری کووید-۱۹ و رسانه‌های اجتماعی در نیجریه و نقش کتابخانه‌ها و انجمن‌های کتابخانه‌ای در انتشار اطلاعاتی، به مطالعۀ فقر اطلاعاتی ناشی از وابستگی به رسانه‌های اجتماعی به‌عنوان منبع اطلاعاتی در کشور نیجریه پرداختند. آن‌ها این مسئله را مطرح کردند که استفاده از رسانه‌های اجتماعی به‌عنوان منبع اطلاعاتی در کشور نیجریه باعث شده است خبرهای جعلی در کشور منتشر شود.

یوواراج[2] (۲۰۲۰) با استفاده از تجزیه‌وتحلیل دسکتاپ وب‌سایت انجمن‌های منتخب کتابخانه، به شناسایی پاسخ کتابداران علوم بهداشت به بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد در بحران بهداشتی ناشی از ویروس کووید-۱۹، نقش کتابداران به‌طرزی قابل توجه گسترش یافته است. در این دوره، نقش‌های اساسی کتابداران از تولید آگاهی، پالایش (فیلترکردن) اطلاعات جعلی، حمایت از پژوهشگران و اعضای هیئت‌علمی گرفته تا ارائۀ خدمات مرجع و تحویل اسناد را شامل می‌شد؛ آن‌ها طی همه‌گیری این بیماری نیز همواره درصدد یافتن راه‌های جدید برای ایفای مأموریت خود بودند.

علی و گاتیتی[3] (۲۰۲۰) به بررسی نقش کتابداران علوم بهداشتی در بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ در کشور پاکستان پرداختند. نتیجه‌گیری پژوهش آن‌ها حاکی از آن بود که در همه‌گیری بیماری کووید-۱۹، کتابداران پاکستانی درصدد انجام سه کار بودند:

۱. حمایت از آگاهی بهداشت عمومی؛
۲. پشتیبانی از تیم‌های پژوهشی، پژوهشگران و اعضای هیئت‌علمی؛ و
۳. خدمات اصلی مستمر برای کاربران منظم کتابخانه.

تامارو[4] (۲۰۲۰) در مقاله‌ای به بررسی وضعیت خدمات‌دهی کتابخانه‌های ایتالیا پرداخت. پژوهش او نشان داد در زمان فراگیری کووید-۱۹، کتابخانه‌های ایتالیا با دسترسی به کتابخانه‌های دیجیتال و مرجع، در زمان تعطیلی همچنان خدمات پیوسته (آنلاین) ارائه می‌دادند. همچنین، آن‌ها با هدف جلب مشارکت اجتماعی کاربران، ارتباطات پیوسته (آنلاین) را با استفاده از ابزارهای مختلف تلفنی و کنفرانس ویدئویی و رسانه‌های اجتماعی را ارائه می‌دادند.

1. Ladan, Haruna & Madu
2. Yuvaraj
3. Ali & Gatiti
4. Tammaro

ایفیجه و یوسف[1] (۲۰۲۰) نقش کتابخانه‌های دانشگاهی را در تغییر الگوی روش تدریس دانشگاه‌های نیجریه در زمان کووید-۱۹ بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که از کتابخانه‌های دانشگاهی نیجریه باید به‌منظور استقرار زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات حمایت شود. همچنین، باید مهارت‌های جدید در زمینهٔ محیط مجازی به کتابداران دانشگاهی آموزش داده شود.

گو، یانگ، یانگ، لو، بیلیفید و تهارپ[2] (۲۰۲۰) اقدامات به‌کاررفته در ارائهٔ خدمات حامی در کتابخانه‌های دانشگاهی چین را در پاسخ به بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ شناسایی کردند و چالش‌ها و موضوعاتی را که در زمینهٔ اورژانس بهداشت عمومی با آن مواجه بودند مورد بررسی قرار دادند. نتایج آن‌ها نشان داد بیش از ۹۴ درصد از کتابخانه‌های دانشگاهی چین اطلاعات مربوط به کووید-۱۹ را از طریق وبگاه‌های خود منتشر کردند. اکثر کتابخانه‌ها تمرکز خدمات خود را بر دسترسی مجازی به منابع و ارائهٔ منابع الکترونیکی رایگان و خدمات پشتیبانی تحقیقاتی به‌صورت پیوسته (آنلاین) و از راه دور قرار دادند.

مک منمی، روبینسون و راتوین[3] (۲۰۲۲) تأثیر قرنطینه ناشی از کووید-۱۹ را بر کتابخانه‌های عمومی بریتانیا بررسی کردند. نتایج آن‌ها نشان داد که نزدیک به ۶۵ درصد کتابخانه‌ها بین ۷۰ الی ۹۰ درصد کاهش میزان امانت کتاب را نسبت به دوران قبل از همه گیری تجربه کردند، ولی امانت الکترونیکی بین ۱۰۰ الی ۲۰۰ درصد افزایش یافت.

بررسی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که به‌دلیل نوظهور بودن ویروس کووید-۱۹، اغلب پژوهش‌های انجام‌شده مربوط به سه سال اخیر بوده است و هریک سعی کرده‌اند بر جنبه‌ای از موضوعات مرتبط با کتابخانه‌های عمومی متمرکز شوند و هنوز دانش کافی در این زمینه در اختیار کتابداران و متولیان کتابخانه‌های عمومی قرار نگرفته است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف تعیین میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با کووید-۱۹ انجام شده است.

سؤال اصلی پژوهش این است که تا چه میزان کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ آمادگی دارند؟

همچنین پژوهش به دنبال پاسخ به سؤال‌های فرعی زیر است.

۱. تا چه میزان فضای کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای عملکرد حضوری کتابداران آمادگی دارند؟

۲. تا چه میزان کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای انجام دورکاری کتابداران آمادگی دارند؟

۳. تا چه میزان کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای عملکرد شغلی کتابداران در فضای مجازی آمادگی دارند؟

۴. تا چه میزان کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای رعایت امور بهداشتی آمادگی دارند؟

۵. آیا بین ادراکات پاسخ‌گویان پیرامون آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ برحسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنان (جنسیت، سن، سنوات خدمت، مدرک تحصیلی، رشتهٔ تحصیلی، وضعیت تأهل و پست سازمانی) تفاوتی معنادار وجود دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از آن حیث که به بررسی و شناخت متغیرها در شرایط موجود می‌پردازد، در دستهٔ پژوهش‌های توصیفی قرار می‌گیرد. در این پژوهش، از روش پیمایشی برای گردآوری داده‌ها استفاده شد، و ازاین‌رو آن را می‌توان در زمرهٔ پژوهش‌های میدانی قرار داد. بنابراین، می‌توان گفت این پژوهش، توصیفی-پیمایشی[4]، دارای ماهیت کاربردی، و ازلحاظ زمانی، مقطعی است و به روشِ میدانی انجام شده است.

1. Ifijeh & Yusuf
2. Guo, Yang, Yang, Liu, Bielefield & Tharp
3. McMenemy, Robinson & Ruthven
4. descriptive-survey

جامعهٔ آماری پژوهش را کلیهٔ کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان که در سال ۱۴۰۰ مشغول به‌کار بودند و تعداد آنها ۳۵۷ نفر است تشکیل می‌دهد. در این پژوهش، از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده[1] استفاده شد؛ زیرا جامعهٔ کتابداران کتابخانه‌های عمومی جامعه‌ای همگن بوده است و کل اعضای جامعه به‌دلیل مرخصی آن‌ها و تعطیلات مکرر بهداشتی قابل بررسی نبود. برای تعیین حجم نمونه، از فرمول کوکران با برآورد واریانس استفاده شد که تعداد ۱۸۵ نفر برآورد شد. برای گردآوری داده‌ها، از پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته استفاده شد که براساس پیشینهٔ پژوهش برای ارزیابی میزان آمادگی کتابخانه‌ها در مواجهه با کووید-۱۹ طراحی شد.

در پژوهش حاضر، از آمار توصیفی و استنباطی برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها استفاده شد. در سطح آمار توصیفی، از مشخصه‌های آماری مانند فراوانی، درصد، میانگین و انحراف‌معیار، و در بخش آمار استنباطی، از آزمون‌های t تک‌نمونه‌ای، آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه، آزمون تعقیبی دانکن و تحلیل عاملی استفاده شد. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌های حاصل از پرسش‌نامه، از نرم‌افزار آماری SPSS (نسخهٔ ۲۲) در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

روایی سازهٔ پرسش‌نامه

برای مشـــخص کردن اینکه آیا مؤلفه‌های «فضای کتابخانه»، «دورکاری»، «فضای مجازی»، و «بهداشـــت» در پرسش‌نامه، میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی در مواجهه با کووید-۱۹ را به‌درستی مورد سنجش قرار داده و همچنین گویه‌های طراحی‌شده برای هریک از مؤلفه‌ها از اعتبار لازم برخوردار است یا خیر، از تحلیل عاملی مرتبهٔ دوم در نرم‌افزار Smart-PLS 3 استفاده شد.

شکل ۱ نتایج آزمون تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم برای اعتبارسنجی و تأیید روایی سازهٔ پرسش‌نامهٔ پژوهش را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه در این پژوهش نقطهٔ برش بارهای عاملی برای قابل قبول بودن برابر با ۰/۷۰۸ لحاظ شد، بارهای عاملی بین ۰/۴۰ تا ۰/۷۰ نیز به شرط معنادار بودن و مناسب بودن شاخص‌های برازش، مورد تأیید هستند. در جدول ۱، نتایج بارهای عاملی و سطح معناداری مرتبط با گویه‌ها و مؤلفه‌های «آمادگی کتابداران و کتابخانه‌ها» ارائه شده است.

1. simple random sampling

جدول ۱. بارهای عاملی و سطح معناداری متغیر آمادگی کتابخانه‌ها در مواجهه با کووید-۱۹

مؤلفه‌ها	شماره	گویه‌ها		مؤلفه‌ها		سطح معناداری
		بار عاملی	آمارهٔ t	بار عاملی	آمارهٔ t	
فضای کتابخانه	۱	۰/۷۶	۲۵/۶۵	۰/۷۶	۲۲/۵۴	۰/۰۰۰۱
	۲	۰/۷۴	۲۷/۳۱			
	۴	۰/۷۹	۲۶/۸۵			
	۵	۰/۸۵	۴۶/۹۴			
	۶	۰/۸۳	۳۷/۴۳			
	۷	۰/۷۶	۲۲/۷۷			
	۸	۰/۷۸	۱۸/۰۵			
	۹	۰/۷۲	۱۶/۱۹			
دورکاری	۱۰	۰/۸۳	۲۵/۸۳	۰/۶۷	۱۶/۴۹	۰/۰۰۰۱
	۱۱	۰/۸۴	۳۳/۰۴			
	۱۲	۰/۸۵	۳۴/۹۱			
	۱۳	۰/۸۴	۳۱/۲۷			
	۱۴	۰/۷۷	۲۶/۲۷			
	۱۵	۰/۸۴	۳۸/۳۳			
فضای مجازی	۱۶	۰/۸۰	۳۰/۸۶	۰/۸۴	۴۲/۵۴	۰/۰۰۰۱
	۱۷	۰/۷۷	۲۷/۳۶			
	۱۸	۰/۸۱	۳۴/۹۴			
	۱۹	۰/۷۸	۲۹/۳۸			
	۲۰	۰/۸۳	۳۸/۹۷			
	۲۱	۰/۸۷	۴۸/۱۹			
	۲۲	۰/۷۰	۱۹/۶۴			
	۲۳	۰/۷۷	۲۳/۷۴			
	۲۴	۰/۷۵	۱۹/۲۱			
بهداشت	۲۵	۰/۷۸	۲۸/۲۷	۰/۸۹	۵۲/۶۲	۰/۰۰۰۱
	۲۶	۰/۸۵	۴۳/۶۵			
	۲۷	۰/۸۳	۳۴/۷۱			
	۲۸	۰/۷۴	۲۳/۳۹			
	۲۹	۰/۸۲	۳۳/۰۳			
	۳۰	۰/۷۶	۲۳/۸۷			
	۳۱	۰/۸۴	۴۰/۱۲			
	۳۲	۰/۷۷	۲۳/۵۰			
	۳۳	۰/۷۷	۲۵/۲۷			
	۳۴	۰/۷۴	۲۱/۸۵			
	۳۵	۰/۷۸	۲۹/۲۳			

براســـاس جدول ۱، مؤلفه‌های «بهداشـــت» (۰/۸۹)، «فضای مجازی» (۰/۸۴)، «فضـــای کتابخانه» (۰/۷۶)، و «دورکاری» (۰/۶۷) به‌ترتیب دارای بیشترین بار عاملی در تعریف و سنجش «میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌ها در مواجهه با کووید-۱۹» هستند. در ادامه، تحلیل عاملی تأییدی پرسش‌نامهٔ پژوهش براساس آمارهٔ t ارائه شده است.

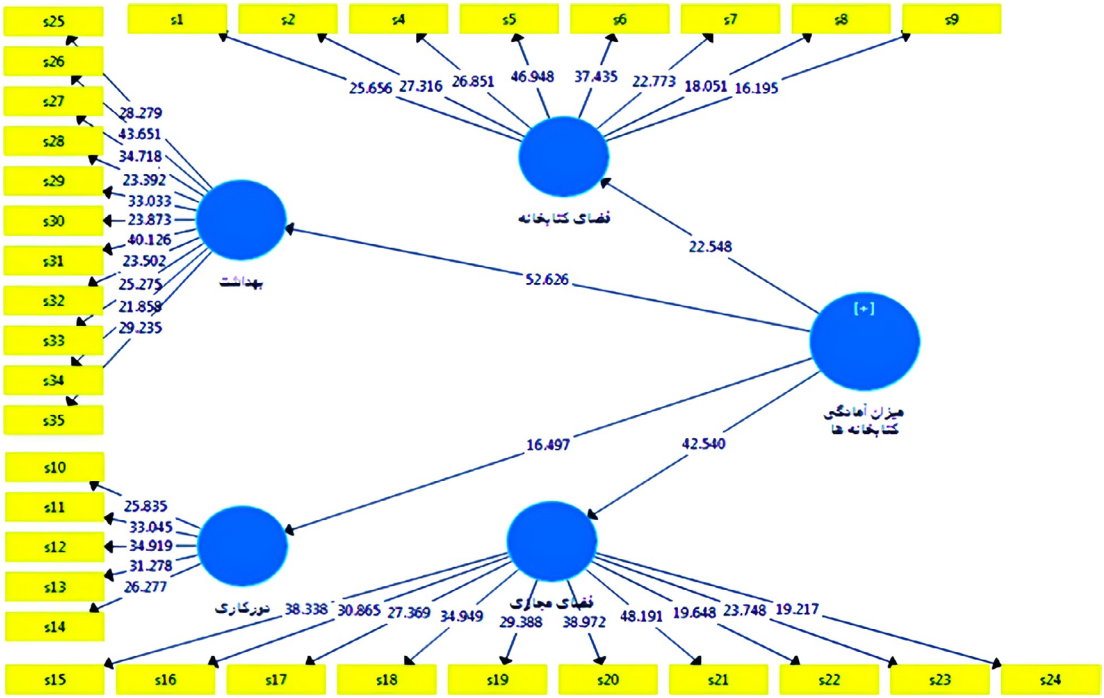

شکل ۱. تحلیل عاملی تأییدی در حالت تخمین استاندارد

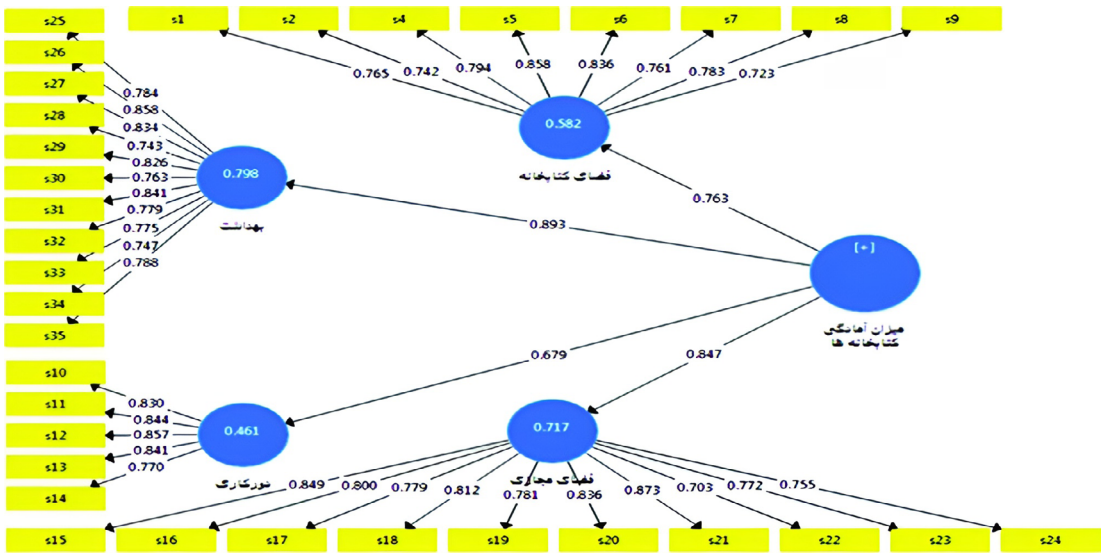

شکل ۲. تحلیل عاملی تأییدی در حالت تخمین معناداری

شکل ۲ تحلیل عاملی تأییدی در حالت تخمین معناداری را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه کلیهٔ مقادیر بالاتر از ۱/۹۶ هستند، مؤلفه‌ها و گویه‌های انتخاب‌شده برای میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌ها در سطح ۰/۰۵ معنادار هستند، و روایی سازهٔ پرسش‌نامهٔ پژوهش براساس بارهای عاملی و مقادیر معناداری مورد تأیید است.

میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹

جدول ۳. میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹

حد متوسط میانگین = ۳				
سؤال‌ها	میانگین	انحراف معیار	T	سطح معناداری
میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹	۳/۸۱	۰/۶۲	۱۷/۹۴	۰/۰۰۱

براساس جدول ۳، میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ با میانگین ۳/۸۱ به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط (۳) قرار دارد (05/0>p). براین‌اساس، میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با کووید-۱۹ در سطح قابل قبول و نزدیک به مطلوب است.

جدول ۴. میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مؤلفه‌های فرعی عملکرد حضوری، دورکاری، عملکرد شغلی در فضای مجازی، و رعایت امور بهداشتی

حد متوسط میانگین = ۳					
ردیف	مؤلفه‌ها	میانگین	انحراف معیار	T	سطح معناداری
۱	میزان آمادگی فضای کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای عملکرد حضوری کتابداران	۴/۱۱	۰/۶۸	۲۳/۳۳	۰/۰۰۱
۲	میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای انجام دورکاری کتابداران	۴/۱۹	۰/۶۸	۲۳/۷۷	۰/۰۰۱
۳	میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای عملکرد شغلی کتابداران در فضای مجازی	۳/۳۶	۰/۸۶	۵/۸۵	۰/۰۰۱
۴	میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای رعایت امور بهداشتی	۳/۵۷	۰/۸۵	۹/۲۸	۰/۰۰۱

براساس جدول ۴، میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در هر چهار مؤلفهٔ «فضای کتابخانه‌های عمومی برای عملکرد حضوری کتابداران» با میانگین ۴/۱۱، «آمادگی انجام دورکاری» با میانگین ۴/۱۹، «عملکرد شغلی کتابداران در فضای مجازی» با میانگین ۳/۳۶، و «آمادگی رعایت امور بهداشتی» با میانگین ۳/۵۷، به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط (۳) قرار دارد.

همچنین، میزان آمادگی فضای کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای عملکرد حضوری کتابداران و میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای انجام دورکاری در سطحی قابل قبول و مطلوب قرار دارد. بااین‌حال، میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای عملکرد شغلی کتابداران در فضای مجازی و میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای رعایت امور بهداشتی بالاتر از سطح متوسط و پایین‌تر از سطح مطلوب است.

رابطهٔ بین ادراکات پاسخ‌گویان درباره آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ برحسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنان

جدول ۵. مقایسهٔ ادراکات پاسخ‌گویان برحسب جنیست، رشتهٔ تحصیلی و وضعیت تأهل

متغیر	ویژگی‌ها	تعداد	میانگین	انحراف‌معیار	درجهٔ آزادی	T	معناداری	آزمون لوین	
								sig	F
جنسیت	زن	۱۱۷	۳/۷۶	۰/۶۷	۱۷۶/۶۵	-۱/۳۰	۰/۱۹۵	۰/۰۰۶	۷/۶۳
	مرد	۷۲	۳/۸۸	۰/۵۲					
رشتهٔ تحصیلی	علم‌اطلاعات‌و دانش‌شناسی	۱۴۰	۳/۷۶	۰/۶۴	۱۸۷	-۱/۷۲	۰/۰۸۵	۰/۱۹۵	۱/۶۹
	سایر رشته‌ها	۴۹	۳/۹۵	۰/۵۳					
وضعیت تأهل	مجرد	۳۷	۳/۶۱	۰/۶۸	۱۸۷	-۲/۱۵	۰/۰۳۳	۰/۲۲۴	۱/۴۹
	متأهل	۱۵۲	۳/۸۶	۰/۶۰					

براساس جدول ۵، بین ادراکات پاسخ‌گویان زن (۳/۷۶) و مرد (۳/۸۸) تفاوتی معنادار وجود ندارد و هر دو پاسخ‌گویان زن و مرد دیدگاهی یکسان نسبت به آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ دارند. همچنین، بین ادراکات پاسخ‌گویان دربارهٔ آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ برحسب رشتهٔ علم اطلاعات و دانش‌شناسی (۳/۷۶) و سایر رشته‌ها (۳/۹۵) تفاوتی معنادار وجود ندارد، اما بین ادراکات پاسخ‌گویان مجرد (۳/۶۱) و متأهل (۳/۸۶) تفاوتی معنادار وجود دارد. پاسخ‌گویان متأهل آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ را در سطح بالاتری ارزیابی کرده‌اند.

جدول ۶. مقایسهٔ ادراکات پاسخ‌گویان برحسب مقاطع تحصیلی، سنوات خدمت، پست سازمانی و مدرک تحصیلی

متغیر	مدل	مجموع مجذورات	درجهٔ آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری
مقاطع تحصیلی	بین‌گروهی	۲/۵۵	۴	۰/۶۴	۱/۶۶	۰/۱۵۹
	درون‌گروهی	۷۰/۵۰	۱۸۴	۰/۳۸		
	کل	۷۳/۰۶	۱۸۸			
سنوات خدمت	بین‌گروهی	۲/۳۹	۴	۰/۵۹	۱/۵۵	۰/۱۸۸
	درون‌گروهی	۷۰/۶۶	۱۸۴	۰/۳۸		
	کل	۷۳/۰۶	۱۸۸			
پست سازمانی	بین‌گروهی	۲/۷۳	۳	۰/۹۱	۲/۳۹	۰/۰۷۰
	درون‌گروهی	۷۰/۳۲	۱۸۵	۰/۳۸		
	کل	۷۳/۰۶	۱۸۸			
مدرک تحصیلی	بین‌گروهی	۲/۹۴	۲	۱/۴۷	۳/۹۰	۰/۰۲۲
	درون‌گروهی	۷۰/۱۱	۱۸۶	۰/۳۷		
	کل	۷۳/۰۶	۱۸۸			

براساس جدول ۶، بین ادراکات پاسخ‌گویان برحسب مقاطع تحصیلی مختلف، سنوات خدمت، و پست سازمانی، تفاوتی معنادار وجود ندارد و همهٔ گروه‌ها دیدگاهی یکسان نسبت به آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ دارند، اما بین ادراکات پاسخ‌گویان دربارهٔ آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ برحسب مدرک تحصیلی، تفاوتی معنادار وجود دارد. برای مشخص شدن تفاوت دیدگاه‌ها، از آزمون تعقیبی دانکن استفاده شد.

جدول ۷. مقایسهٔ ادراکات پاسخ‌گویان برحسب مدرک تحصیلی

مدرک تحصیلی	N	سطح معناداری ۰.۰۵	
		مجموعهٔ ۱	مجموعهٔ ۲
کارشناسی ارشد و دکتری	۹۴	۳/۷۰	
کارشناسی	۸۵	۳/۸۸	۳/۸۸
کاردانی	۱۰		۴/۲۰
سطح معناداری		۰/۳۲۵	۰/۰۶۸

براساس جدول ۷، بین ادراکات پاسخ‌گویان دربارهٔ آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ برحسب مدارک کارشناسی ارشد و دکتری (۳/۷۰) و کاردانی (۴/۲۰) تفاوتی معنادار وجود دارد؛ پاسخ‌گویانی که مدرک کاردانی دارند میزان آمادگی کتابخانه‌ها را در سطح بالاتری نسبت به سایر گروه‌ها ارزیابی کرده‌اند.

پس‌از بررسی سؤال‌های پژوهش، از آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی مؤلفه‌ها استفاده شد، که نتایج این رتبه‌بندی در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸. میانگین رتبه‌بندی مؤلفه‌های میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹

مؤلفه‌ها	میانگین رتبه‌بندی	مقدار خی دو	درجهٔ آزادی	سطح معناداری
فضای کتابخانه	۲/۷۸	۳۷۱/۸۵	۳	۰/۰۰۱
دورکاری	۳/۰۴			
فضای مجازی	۱/۸۴			
بهداشت	۲/۳۳			

براساس جدول ۸، دورکاری بالاترین و فضای مجازی پایین‌ترین رتبه‌بندی مؤلفه‌های میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ را کسب کرده‌اند؛ همچنین، میانگین رتبه‌بندی مؤلفه‌های میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ در سطح $p < 0.01$ معنادار است (مقدار خی دو، ۸۵/۳۷۱).

بحث و نتیجه گیری

نتایج این پژوهش نشان داد میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ با میانگین ۳/۸۱ به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط و در سطح قابل قبول و نزدیک به مطلوب قرار دارد. آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی با توجه به چالش‌هایی که بیماری کووید-۱۹ برای آن‌ها ایجاد کرده در سطوح مختلف فضای کتابخانه، دورکاری، فضای مجازی، و بهداشت سنجیده شد. براساس نتایج پژوهش، دورکاری بالاترین و فضای مجازی پایین‌ترین رتبه‌بندی مؤلفه‌های میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ را کسب کردند.

میزان آمادگی فضای کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای عملکرد حضوری کتابداران با میانگین ۴/۱۱ به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط و در سطحی قابل قبول و مطلوب قرار دارد. میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای انجام دورکاری با میانگین ۴/۱۹ به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط و در سطح مطلوب قرار دارد. میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای عملکرد شغلی کتابداران در فضای مجازی با میانگین ۳/۳۶ به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط قرار دارد. از ملزومات مهم در فعالیت کتابخانه‌ها در زمان بحران کووید-۱۹، توسعهٔ زیرساخت‌ها و آموزش‌های لازم برای کتابداران درزمینهٔ خدمات مجازی است. نتایج پژوهش اویلید[1] (۲۰۲۰) نیز دربردارندهٔ این پیشنهاد است که در دوران همه‌گیری ویروس کووید-۱۹، کتابخانه‌ها باید خدمات خود را به‌صورت مجازی ارائه کرده و از نرم‌افزارهای کاربردی و پرسش‌وپاسخ برخط برای ارتباط با کاربران استفاده کنند. این نتیجه با ضرورت مولفهٔ فضای مجازی در میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی در مواجهه با کووید-۱۹ که یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن بود هم‌خوانی دارد.

همچنین، میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای رعایت امور بهداشتی با میانگین ۳/۵۷ به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط و البته پایین‌تر از سطح مطلوب قرار دارد. کتابخانه‌های عمومی به‌دلیل ماهیت اجتماعی‌شان ازجمله مکان‌هایی هستند که افراد زیادی در آن رفت‌وآمد و تجمع می‌کنند، و همین امر می‌تواند سبب انتقال بیماری بین مراجعه‌کنندگان و کتابداران کتابخانه شود. به همین دلیل، لازم است در دوران بحران کووید-۱۹، کتابخانه‌ها اقدامات پیشگیرانه و بهداشتی را در نظر بگیرند و به کار گیرند. اقدامات پیشگیرانه و بهداشتی در کتابخانه‌ها باید برای مراجعه‌کنندگان، ساختمان و تجهیزات کتابخانه، منابع و خدمات کتابخانه‌ها، کتابداران و نیز در اجرای برنامه‌های فرهنگی کتابخانه‌ها اِعمال شود.

ادراکات پاسخ‌گویان دربارهٔ آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ برحسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنان (جنسیت، سن، سنوات خدمت، مدرک تحصیلی، رشتهٔ تحصیلی و وضعیت تأهل) مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به نتایج حاصل از تحلیل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌گویان، بین ادراکات پاسخ‌گویان برحسب جنسیت، سن، سنوات خدمت، رشته تحصیلی، و پست سازمانی، تفاوتی معنادار وجود ندارد. بااین‌حال، بین ادراکات پاسخ‌گویان دربارهٔ آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ برحسب مدرک تحصیلی و وضعیت تأهل، تفاوتی معنادار وجود دارد. پاسخ‌گویانِ دارای مدرک کاردانی، میزان آمادگی کتابخانه‌ها را در سطح بالاتری نسبت به سایر گروه‌ها ارزیابی کرده‌اند. دلیل این تفاوت را می‌توان در میزان آشنایی، آمادگی و داشتن اطلاعات این دسته از پاسخ‌گویان در خصوص بیماری‌های واگیردار و اقدامات پیشگیرانه دانست. پاسخ‌گویان متأهل نیز آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ را در سطحی بالاتر ارزیابی کرده‌اند.

میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ در سطحی قابل قبول و نزدیک به مطلوب است. پیشنهاد می‌شود که مدیران کتابخانه‌های عمومی تمهیداتی را برای ارتقای سطح آمادگی کتابداران و کتابخانه‌های عمومی در مواجهه با بحران بیندیشند. به عبارتی، کتابخانه‌ها نیازمند تدوین سیاست‌های مناسب به‌منظور افزایش میزان آمادگی در مواجهه با بحران و بیماری‌های واگیردار هستند. این سیاست‌ها و ضوابط باید

1. Oyelude

به‌صورت اصول کلی، قبل از وقوع و در زمان آغاز بحران، معین شده و در مواقع حساس با اضافه کردن موارد جزئی به کار گرفته شوند. طراحی ساختار سازمانی مناسب، توسعهٔ زیرساخت‌های مورد نیاز در قالب فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی در زمان بحران باید در برنامهٔ مدیران کتابخانه‌ها قرار گیرد؛ با توجه به اینکه مؤلفهٔ فضای مجازی پایین‌ترین رتبه را در میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی و کتابداران به خود اختصاص داده است، بایستی توجه و برنامه‌ریزی بیشتری در این زمینه از سوی مدیران و مسئولان صورت گیرد.

اگرچه میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان برای عملکرد شغلی کتابداران در فضای مجازی اندکی بالاتر از حد متوسط بوده، اما همچنان پایین‌تر از سطح مطلوب است. بنابراین، مدیران کتابخانه‌های عمومی بایستی به مبحث عملکرد شغلی کتابداران در فضای مجازی توجه بیشتری نشان دهند و حمایت بیشتری از اقداماتی که در بهبود وضعیت مؤثر هستند را صورت دهند.

نتایج پژوهش حاضر در چهارچوب مؤلفه‌های تعریف‌شده قابل بحث و تفسیر است، و پیشنهاد می‌شود مؤلفه‌های پژوهش حاضر در سازمان‌های دیگر نیز بررسی شده و نتایج مقایسه شود. همچنین، پیشنهاد می‌شود جوانب دیگری از مؤلفه‌های مدیریت منابع انسانی که می‌توانند در میزان آمادگی کتابداران و کتابخانه‌ها مؤثر باشند بررسی شود. علاوه‌بر این، بررسی تجربهٔ زیســـتهٔ کتابداران کتابخانه‌های عمومی ایران در مواجهه با ویروس کووید-۱۹ نیز می‌تواند نتایج درخوری داشته باشد.

ملاحظات اخلاقی

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

منبع حمایت‌کننده

بنا بر اظهار نویسندگان منبع حمایت‌کننده گزارش نشده است.

سپاسگزاری

از ادارهٔ کل کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان و از مسئولان و کتابداران کتابخانه‌های این استان جهت همکاری در تکمیل پرسشنامه سپاسگزاری می‌شود.

منابع

اشرفی ریزی، حسن؛ و کاظم‌پور، زهرا (۱۳۹۹). چالش‌های خدمات اطلاع‌رسانی مرتبط با بحران کووید -۱۹. طب نظامی، ۲۲(۲)، ۲۰۷-۲۰۹.

اکبری بورنگ، محمد؛ سادات موسوی، علی؛ و اعظمی، محمد (۱۳۹۶). بررسی دیدگاه مدیران و کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان کرمان نسبت به دورکاری: شناسایی مزایا، موانع و راه‌های گسترش. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۳(۴)، ۴۸۷-۵۰۲.

امینی، مهدیه؛ و نوشین‌فرد، محمد (۱۳۹۱). ارزشیابی محیطی کتابخانه‌های عمومی وابسته به نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور از دیدگاه کتابداران براساس معیارهای نظام آراستگی. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۸(۳)، ۳۷۵-۳۸۹.

جعفری‌زاده مالمیری، فاطمه؛ و فرجام، سعید (۱۳۹۹، ۳۱ شهریور). بررسی تأثیر دورکاری هوشمند بر بهره‌وری سازمان در دوران پاندمی کووید -۱۹ [ارائهٔ مقاله]. ششمین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در مدیریت، حسابداری و اقتصاد سالم در بانک، بورس و بیمه، تهران، ایران. سیویلیکا. https://civilica.com/doc/1122097

حسینی، زهره (۱۳۷۳). نقش کتابخانه‌های عمومی در توسعهٔ فرهنگ کتاب‌خوانی. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۴(۱)، ۲۲-۲۷.

حنفی‌زاده، پیام؛ و نورافروز، علی حسین (۱۳۹۶). طراحی مدل ارزیابی آمادگی الکترونیکی کتابخانه‌های دانشگاهی. مطالعات دانش‌شناسی، ۴(۱۳)، ۱۰۷-۱۴۰.

خواجه علی جهانتیغی، زهرا؛ و امید خدا، مریم (۱۴۰۱). شناسایی خدمات مبتنی بر سلامت کتابخانه‌های عمومی ایران در بحران کرونا (دوران کرونا و بعد از آن): نظام اطلاع‌رسانی سلامت عمومی. مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، ۱۴(ویژه‌نامهٔ بحران کرونا و علم اطلاعات (کووید -۱۹))، ۷۲-۵۴.

زنگنه، ثریا (۱۴۰۲). کتابخانه‌های عمومی و مدیریت بحران: ارائهٔ یک الگو جهت مدیریت بحران کووید ۱۹ (کروناویروس). فصلنامهٔ بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، ۱۰(۳۶)، ۱۲۱-۱۴۰.

شعبانی، احمد؛ رحیمی، زهرا؛ رجائی‌پور سعید؛ و محمدی، مرتضی (۱۳۹۵). بررسی رابطهٔ تمایل به دورکاری و تعهد سازمانی در میان کتابداران دانشگاه‌های دولتی شهر اصفهان. پژوهش‌نامهٔ کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۶(۱)، ۲۸۳-۳۰۵.

طاهری، ابوالفضل؛ اشرفی ریزی، حسن؛ و سعیدی‌زاده، مرضیه (۱۳۹۹). چالش‌ها و اقدامات کتابخانه‌های عمومی برای بازگشایی و ارائهٔ خدمات در زمان بحران کووید -۱۹؛ تحلیلی بر راهنماها و اقدامات بین‌المللی. مدیریت اطلاعات سلامت، ۱۷(۳)، ۱۴-۲۶.

گمرکی، گیسو؛ و بهزادی، حسن (۱۳۹۸). سنجش نگرش و میزان آمادگی کتابداران دانشگاهی شهر مشهد در مورد یادگیری سیار و ابزارهای آن. پژوهش‌نامهٔ کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۹(۱)، ۲۸۹-۳۰۸.

محمداسماعیل، صدیقه؛ و دروگر کلخوران، سولماز (۱۴۰۱). خلق تاب‌آوری پویا، در مقابله با بحران کرونا در میان کتابداران نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور. دانش‌شناسی، ۱۵(۵۷)، ۹۱-۱۱۱.

میرافشار، بهداد؛ شکوری، بهنام؛ و خسروی، راحله (۱۳۹۹، ۱۹ خرداد). عوامل تأثیر گذار بر دورکاری کارکنان مشاغل کسب‌وکارها در عصر کرونا [ارائهٔ مقاله]. هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزهٔ علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران، تهران، ایران. سیویلیکا. https://civilica.com/doc/1028310

میرحسینی، زهره؛ خودکار، حسینعلی؛ و فاتحی‌زاده، ندا (۱۴۰۰). بررسی وضعیت دورکاری در کتابخانه‌های عمومی در ایام پاندمی کووید -۱۹. دانش‌شناسی، ۱۴(۵۵)، ۱۲۱-۱۳۸.

نوشین‌فرد، فاطمه؛ و محمدامینی، مهدیه (۱۳۹۱). ارزیابی محیطی کتابخانه‌های عمومی وابسته به نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور از دیدگاه کتابداران براساس معیارهای نظام آراستگی 5S. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۸(۳)، ۳۸۹-۳۷۵.

References

Akbary-Borng, M., Mosavi, A., & Azami, M. (2018). Reviewing the viewpoint of managers and librarians of public libraries in Kerman province towards teleworking: Identifying the benefits, obstacles and ways of expansion. *Research on Information Science and Public Libraries,* 23(4), 478-502. [in Persian]

Ali, M. Y., & Gatiti, P. (2020). The COVID-19 (Coronavirus) pandemic: Reflections on the roles of librarians and information professionals. *Health Information & Libraries Journal*, 37(2), 158-162. https://doi.org/10.1111/hir.12307

Ashrafi-rizi, H., & Kazaempour, Z. (2022). The challenges of information service related to the COVID-19 crisis. *Journal of Military Medicine*, 22(2), 207-209. [in Persian]

McMenemy, D., Robinson, E., & Ruthven, I. (2023). The impact of COVID-19 lockdowns on public libraries in the UK: Findings from a national study. *Public Library Quarterly*, 42(1), 92-110. https://doi.org/10.1080/01616846.2022.2058860

Gomroki, G., & Behzadi, H. (2019). Measuring Mashhad's academic Librarians' attitudes to and readiness for mobile learning and its devices. *Library and Information Science Research*, 9(1), 289-308. [in Persian]

Guo, Y., Yang, Z., Yang, Z., Liu, Y. Q., Bielefield, A., & Tharp, G. (2020). The provision of patron services in Chinese academic libraries responding to the COVID-19 pandemic. *Library Hi Tech*, 3(4), 115-130. https://doi.org/10.1108/LHT-04-2020-0098

Hanafizadeh, P., & Noorafrooz, A. (2018). Designing a model to evaluate the e-readiness of academic libraries. *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 4(13), 107-140. [in Persian]

Hosseini, Z. (1994). The role of public libraries in the development of reading culture. *Research on Information Science and Public Libraries*, 4(1), 22-28. [in Persian]

Ifijeh, G., & Yusuf, F. (2020). COVID-19 pandemics and the future of Nigeria's university system: The quest for libraries' relevance. *The Journal of Academic Librarianship*, 46(6), 102-126. https://doi.org/10.1016/j.acalib.2020.102226

Jafarizade Malmiri, F., & Farjam, S. (2020, September 21). Investigating the impact of smart remote working on organizational productivity during the COVID-19 pandemic [Paper presentation]. The Sixth National Conference on Applied Research in Management, Accounting and Healthy Economics in Banking, Stock Exchange and Insurance, Tehran, Iran. Civilica. https://civilica.com/doc/1122097 [in Persian]

Khajeali Jahantighi, Z., & Omidkhoda, M. (2022). Identifying Health-Based Services in Iranian Public Libraries during the Corona Crisis (Corona and Post-corona era): Public Health Information System. *Journal of Studies in Library and Information Science*, 14(Special Issue: COVID-19). [in Persian]

Ladan, A., Haruna, B., & Madu, A. U. (2020). COVID-19 pandemic and social media news in Nigeria: The role of libraries and library associations in information dissemination. *International Journal of Innovation and Research in Educational Sciences*, 7(2), 2349-5219.

Mirafshar, B., Shakoori, B., and Khosravi, R. (2020, June 8). Factors influencing remote working of business employees in the era of Corona [Paper presentation]. The 7th National Conference on New research and studies in Humanities, Management and Entrepreneurship of Iran, Tehran, Iran. Civilica. https://civilica.com/doc/1028310 [in Persian]

Mirhosseini, Z., Khodkar, H. A., & Fatehizadeh, N. (2022). Investigating teleworking in public libraries during the COVID-19 pandemic. *Journal of Knowledge Studies*, 14(55), 121-138. [in Persian]

Mohamadesmaeil, S., & Derogar Kalkhoran, S. (2022). Creating dynamic resilience in dealing with the Corona crisis among the librarians of foundation of public libraries in Iran. *Journal of Knowledge Studies*, 15(57), 91-111. [in Persian]

Nooshinfard, F., & Mohammad Amini, M. (2012). Environmental status of the public libraries affiliated to Iran Public Libraries Foundation from the librarians' viewpoints based on the criteria of 5S Symmetry System. *Research on Information Science and Public Libraries*, 18(3), 375-389. [in Persian]

Shabani, A., Rahimi, Z., Rajaeipour, S., & Mohammadi Ostani, M. (2016). A survey study of the relationship between the tendency toward teleworking and organizational commitment among the librarians of Isfahan public universities. *Library and Information Science Research*, 6(1), 283-305. [in Persian]

Taheri, A., Ashrafi-Rizi, H., & Saeedizadeh, M. (2020). Challenges and actions of public libraries for reopening and providing services under COVID-19 crisis: An analysis of international guidelines

and actions. *Health Information Management*, 17(3), 140-146. [in Persian]

Tammaro, A. M. (2020). COVID 19 and libraries in Italy. International Information & Library Review, 52(3), 216-220. https://doi.org/10.1080/10572317.2020.1785172

Yuvaraj, M. (2020). Global responses of health science librarians to the COVID-19 (Corona virus) pandemic: A desktop analysis. *Health Information & Libraries Journal*, 37(4), 337-342. https://doi.org/10.1111/hir.12321

Zangeneh, S. (2023). Public Libraries and Crisis Management: Offer a Pattern for Managing the COVID-19 Crisis (Coronavirus). *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 10(36), 121-140. [in Persian]